

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 37/2001 vp

Hallituksen esitys laeiksi sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta ja sosiaalihuoltolain 52 §:n kumoamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 2 päivänä lokakuuta 2001 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta ja sosiaalihuoltolain 52 §:n kumoamisesta (HE 154/2001 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- sosiaalineuvos Martti Lähtinen, sosiaali- ja terveysministeriö

- opetusneuvos Marja-Liisa Niemi, opetusministeriö
- ylijohtaja Matti Heikkilä, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus
- rehtori Henrik Hägglund, Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet
- erityisasiantuntija Heli Sahala, Suomen Kuntaliitto
- yhteiskuntatieteiden tohtori, kehitysjohtaja Leena Niemi, SONet Botnia
- koulutusjohtaja Ulla Salonen-Soulié, Nopus.

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta. Osaamiskeskustoiminnan tarkoituksena on luoda ja ylläpitää pysyvä koko maan kattava alueellinen yhteistyörakenne sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen edistämiseksi sekä sosiaalialan alueellista yhteistyötä edellyttävien erityisosaamista vaativien palvelujen ja asiantuntijapalvelujen turvaamiseksi. Osaamiskeskustoiminnasta vastaisivat sosiaalialan osaamiskeskukset, joiden toimialueet kattaisivat kaikki kunnat.

Lailla säänneltäisiin maassa jo käynnissä olevan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan tavoitteet ja yleiset perusteet toiminnalle ja siihen suunnattavalle valtionavustukselle sekä selkeytettäisiin ja vakiinnutettaisiin käynnissä oleva osaamiskeskustoiminta ja muodosteilla olevien osaamiskeskusten asema ja tehtävät. Samalla kumottaisiin sosiaalihuoltolain 52 § tarpeettomana.

Esitys liittyy valtion vuoden 2002 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa sosiaalialan osaamiskeskustoimintaa koskevan lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunta pitää esityksen tavoitteita lähtökohtaisesti kannatettavina. Sosiaalialan palveluiden kehittyminen niin peruspalveluiden kuin vaativien erityispalveluiden tasolla on väestön hyvinvoinnin edistämiseksi tärkeää. Tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnan kytkemisellä yhteen työelämän kanssa on mahdollista kehittää sosiaalialan palveluita ja parantaa niiden laatua. Myös nykyistä paremmalla kuntien välisellä ja alueellisella yhteistyöllä voidaan hyödyntää jo olemassa olevaa osaamista ja edistää parhaiden käytäntöjen omaksumista. Valiokunnan näkemyksen mukaan osaamiskeskusten toiminnan vakiinnuttamisella ja toimintaedellytysten parantamisella on merkitystä näiden tavoitteiden kannalta.

Valiokunta pitää tarpeellisenä osaamiskeskusten toiminnan sisällöllistä laajentamista kattamaan koko sosiaalityö ja pitää myönteisenä sitä, että myös varhaiskasvatus tulee nyt yhteisesti laadittavien kehittämistoimien piiriin. Valiokunta pitää tärkeänä, että peruspalveluiden edellyttämän asiantuntemuksen kehittyminen turvataan osaamiskeskusten toiminnassa, vaikka toimintaa toistaiseksi on paljolti käynnistetty erityispalveluiden näkökulmasta.

Osaamiskeskusten toiminnassa painotetaan — valiokunnan näkemyksen mukaan perustellusti — kuntien omista lähtökohdista nousevia kehittämistarpeita. Valiokunta toteaa, että on erityisen tärkeää huolehtia niiden alueiden tarpeista, joilla on heikoimmat edellytykset osaamisessa ja toiminnan kehittämisessä. Eri alueiden yhtenäisten toimintaedellytysten kannalta onkin välttämätöntä ottaa kehittämistyössä huomioon myös valtakunnallisista lähtökohdista nousevat tarpeet.

Osaamiskeskusten ydintoiminnot rahoitetaan esityksen mukaan valtionavustuksella, muutoin rahoitus perustuisi hankerahoitukseen ja kuntien omaan rahoitukseen. Vuodelle 2002 ehdotettua valtionosuuden suuruutta voidaan pitää melko vähäisenä suhteessa toiminnan tavoitteisiin sekä väestön hyvinvointiin liittyvien palveluiden kehittämistarpeisiin. Toiminnan rakentaminen suurelta osin hanke- ja projektityyppisen rahoituksen varaan saattaa olla este pitkäjänteiselle kehittämistyölle.

Esitykseen sisältyvä ehdotus sosiaalihuoltolain 52 §:n kumoamisesta. Mainitun lainkohdan mukaan kunta ja oppilaitos voivat tehdä sopimuksen siitä, miten käytännön opetus ja harjoittelu toteutetaan ja kunta on oikeutettu saamaan koulutustoiminnan järjestämisestä aiheutuvista välittömistä kustannuksista täyden korvauksen koulutuksen järjestäjiltä. Korvauksen määrässä otetaan huomioon myös se välitön hyöty, jonka kunta saa koulutustoiminnan ohessa. Osaamiskeskustoimintaa koskevan lain tultua voimaan on esityksen perustelujen mukaan tarkoituksena, että muun toiminnan tavoin myös korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten järjestämään koulutukseen kuuluvan käytännön opetuksen ja harjoittelun toteuttaminen sosiaalihuollon toimintayksikössä tapahtuisi ehdotetun lain 3 §:n tarkoittamassa sopimuksessa sovitun mukaisesti. Osaamiskeskustoimintaa on kaikilta osin näin ollen tarkoitus toteuttaa osaamiskeskuksen muodostavien tahojen välisen sopimuksen mukaisesti. Yksityiskohtaista toimintaa tai sen hallintoa koskevaa sääntelyä on pyritty toiminnan tavoite ja monimuotoisuus huomioon ottaen välttämään. Valiokunta toteaa, että sosiaalihuollon koulutustoimintaa koskevan sosiaalihuoltolain 52 §:n mahdollisen kumoamisen vaikutuksia ei kuitenkaan, ennen nyt ehdotetun lain voimaantuloa ja osaamiskeskustoiminnan vakiintumista, ole mahdollista riittävästi selvittää tai arvioida. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että säännös vielä tässä vaiheessa jäisi osaamiskeskustoiminnan osalta toissijaisesti sovellettavaksi ja kunnan asemaa sopijapuolena turvaavana voimaan.

Yksityiskohtaiset perustelut*Laki sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta*

1 §. *Sosiaalialan osaamiskeskustoiminta.* Pykälän 1 momentissa määritellään osaamiskeskusten toimialueet. Valiokunta ehdottaa ruotsinkielisen osaamiskeskuksen toimialueen määrittelyn muuttamista siten, että määritelmä vastaisi valtionavustuksen määräytymisperusteita koskevaa sääntelyä. Ruotsinkielisen osaamiskeskuksen valtionavustus määräytyy yksistään ruotsinkielisen väestön osuuden eikä pinta-alan perusteella.

2 §. *Osaamiskeskuksen tehtävät.* Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin luetteloa osaamiskeskusten tehtävistä täydennettäväksi kohdan 2 osalta siten, että siinä mainitaan myös peruspalvelujen kehittyminen.

3 §. *Osaamiskeskustoiminnan ja osaamiskeskuksen hallinnon järjestäminen.* Koska valiokunta ehdottaa sosiaalihuoltolain 52 §:n kumoamista

koskevan lakiehdotuksen hylättäväksi, tulee lain 3 §:ään lisätä viittaussäännös sosiaalihuoltolain 52 §:ään. Pykälän uudeksi 2 momentiksi ehdotettavan viittaussäännöksen mukaan sosiaalihuollon koulutustoimintaan sovellettaisiin osaamiskeskustoiminnan osalta toissijaisesti sosiaalihuoltolain 52 §:ää. Pykälässä säädetään koulutustoiminnan järjestämisestä, kuntien oikeudesta toiminnasta aiheutuvien kustannusten korvauksiin ja näiden korvausten määräytymisperusteista.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hylätään ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 1, 2 ja 3 § muutettuina seuraavasti (Valiokunnan muutosehdotukset):

Valiokunnan muutosehdotukset

1 §

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminta

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan tarkoituksena on luoda ja ylläpitää koko maan kattava alueellinen yhteistyörakenne sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen edistämiseksi sekä sosiaalialan alueellista yhteistyötä edellyttävien erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen turvaamiseksi. Toiminnasta vastaavat alueelliset sosiaalialan osaamiskeskukset (*osaamiskeskus*), joiden toimialueet kattavat kaikki kunnat. (*Poist.*) *Ruotsinkielisen väestön tarpeita varten on lisäksi ruotsinkielinen osaamiskeskus.* Osaamiskeskuksista ja nii-

den toimialueista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

2 §

Osaamiskeskuksen tehtävät

Kunkin osaamiskeskuksen tehtävänä on toimialueellaan turvata;

(1 kohta kuten HE)

2) *peruspalvelujen kehittyminen sekä* erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen kehittyminen ja välittyminen,

(3—5 kohta kuten HE)

(2 mom. kuten HE)

3 §

*Osaamiskeskustoiminnan ja osaamiskeskuksen
hallinnon järjestäminen*

(1 mom. kuten HE)

*Ellei 1 momentin nojalla toisin sovita, sosiaa-
lihuollon koulutustoiminnan järjestämiseen so-
velletaan kuitenkin edelleen sosiaalihoitolain
(710/1982) 52 §:ää. (Uusi 2 mom.)*

Helsingissä 20 päivänä marraskuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Marjatta Vehkaoja /sd
vpj. Timo Ihamäki /kok
jäs. Eero Akaan-Penttilä /kok (osittain)
Merikukka Forsius /vihr
Tuula Haatainen /sd
Inkeri Kerola /kesk (osittain)
Niilo Keränen /kesk (osittain)
Valto Koski /sd
Marjaana Koskinen /sd (osittain)

Pehr Löf /r
Juha Rehula /kesk (osittain)
Päivi Räsänen /kd
Sari Sarkomaa /kok
Arto Seppälä /sd
Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
Raija Vahasalo /kok
Jaana Ylä-Mononen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE

Perustelut

Osaamiskeskusten tehtävänä on luoda ja ylläpitää pysyvä koko maan kattava alueellinen yhteistyörakenne sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen edistämiseksi. Maahan on suunniteltu yhdeksän osaamiskeskusta, jotka alueellisesti katvaisivat kaikki kunnat. Näihin liittyminen olisi kunnille vapaaehtoista. Muina toimijoina voisivat olla korkeakoulut, oppilaitokset ja muut sosiaalialan toimijat.

Osaamiskeskustoiminnan rahoittaisivat esityksen mukaan kunnat, koska rahoitus otettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksista.

Osaamiskeskustoimintaan liittyminen on kunnille vapaaehtoista, mutta käyttökustannusten valtionosuuden vähentäminen kohdistuu kaikkiin kuntiin.

Rahoittajiksi joutuisivat nekin kunnat, jotka eivät ole mukana toiminnassa.

Osaamiskeskusten rahoituksen tulisi tapahtua todellisena resurssilisäyksenä, eikä siihen tulisi käyttää palvelutuotantoon tarkoitettua käyttökustannusten valtionosuutta, kuten hallituksen esityksessä ehdotetaan. Tästä syystä esitämme, että osaamiskeskusten valtionosuus osoitetaan tarkoitukseen uutena määrärahana.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 6 § muutettuna seuraavasti (Vastalauseen muutosehdotus):

Vastalauseen muutosehdotus

1.

6 §

Valtionavustuksen määräytymisperusteet

(1 mom. kuten StVM)

Valtionavustuksen kokonaismäärää lisätään sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan aiheuttamia kuluja vastaavasti.

(3 ja 4 mom. kuten StVM)

Helsingissä 20 päivänä marraskuuta 2001

Jaana Ylä-Mononen /kesk

Päivi Räsänen /kd